

M A L T A
G O Z O
C O M I N O

M A L T A W A N D E R L E N S

MALTA

Przystanek czy nowy dom?

SPIS TREŚCI

Klikaj, skanuj i odkrywaj!
E-book zawiera elementy interaktywne.

WITAMY NA MALCIE	2	→
HISTORIA I WPŁYWY KULTUROWE	34	→
PRZYGOTOWANIE DO PODRÓŻY	45	→
KOMUNIKACJA	53	→
ZAKWATEROWANIE	63	→
KUCHANIA I ZAKUPY	84	→
AKTYWNY WYPOCZYNEK	112	→
KULTURA	129	→
MALTA DLA KAŻDEGO	148	→
GŁÓWNE ATRAKCJE TURYSTYCZNE	171	→
OD AUTORA	273	→

Witamy na Malcie

Malta to wyspa, która potrafi zachwycić już od pierwszego oddechu. Choć niewielka, ma w sobie coś, co sprawia, że zostaje w pamięci na długo – światło odbijające się od piaskowców, zapach morza unoszący się nad murami dawnych twierdz i dźwięk dzwonów mieszający się z gwarными rozmowami na ulicach. Tu przeszłość z teraźniejszością żyją obok siebie – antyczne mury sąsiadują z nowoczesnymi kawiarniami, a każda mała, kamienna uliczka zdaje się kryć jakąś ciekawą historię.

To miejsce, w którym możesz się zgubić – najciekawsze odkrycia czekają zazwyczaj poza utartymi szlamami. To Właśnie wtedy znajdziesz tu coś najcenniejszego. Chwilę spokoju. Widok, który zapiera dech. Smak, który zostaje z tobą na zawsze. Malta nie sili się na bycie idealną. Jest surowa i piękna zarazem. Szorstka w dotyku, ale też miękka w sercu. Zaskakuje kontrastami, otula słońcem, uczy wolniej oddychać. Dla jednych to będzie azyl od codzienności. Dla innych – punkt zwrotny. Niezależnie, z czym przyjeżdżasz – Malta zawsze coś w tobie poruszy.

GEOGRAFIA I CHARAKTER WYSPY

Na pierwszy rzut oka Malta wydaje się jedną, zwartą wyspą – skondensowaną, uporządkowaną plamką na mapie Morza Śródziemnego. Jednak w rzeczywistości to niewielkie państwo to cały archipelag, złożony z trzech głównych zamieszkałych wysp – Malty, Gozo i Comino – oraz kilku mniejszych, niezamieszkałych skrawków lądu. Całość obejmuje zaledwie 316 km² powierzchni, czyli mniej niż Warszawa. Mimo to każde z tych miejsc ma własną osobowość, inny rytm i odmienny krajobraz.

Główna wyspa, **Malta**, to serce kraju – najbardziej zurbanizowana, tętniąca życiem, skupiająca największe miasta i centra administracyjne. To tutaj znajduje się stolica – Valletta – a także lotnisko, najważniejsze porty morskie i węzły komunikacyjne. Malta ma nieregularny kształt, pełen zatok i półwyspów, a przecinają ją doliny i wapienne wzgórza. Nie znajdziesz tu wysokich gór ani gęstych lasów – krajobraz jest raczej surowy, otwarty, porośnięty karłowatą roślinnością i zdominowany przez kolor piaskowca. Ostre klify opadające do turkusowego morza, skaliste półwyspy i zatoczki, urozmaicają linię brzegową, nadając jej dziki charakter i piękno. Najwyższy punkt wyspy, Ta' Dmejrek w okolicach Dingli, wznosi się zaledwie na 253 metry n.p.m., ale i tak zapewnia spektakularne widoki na otwarte morze.

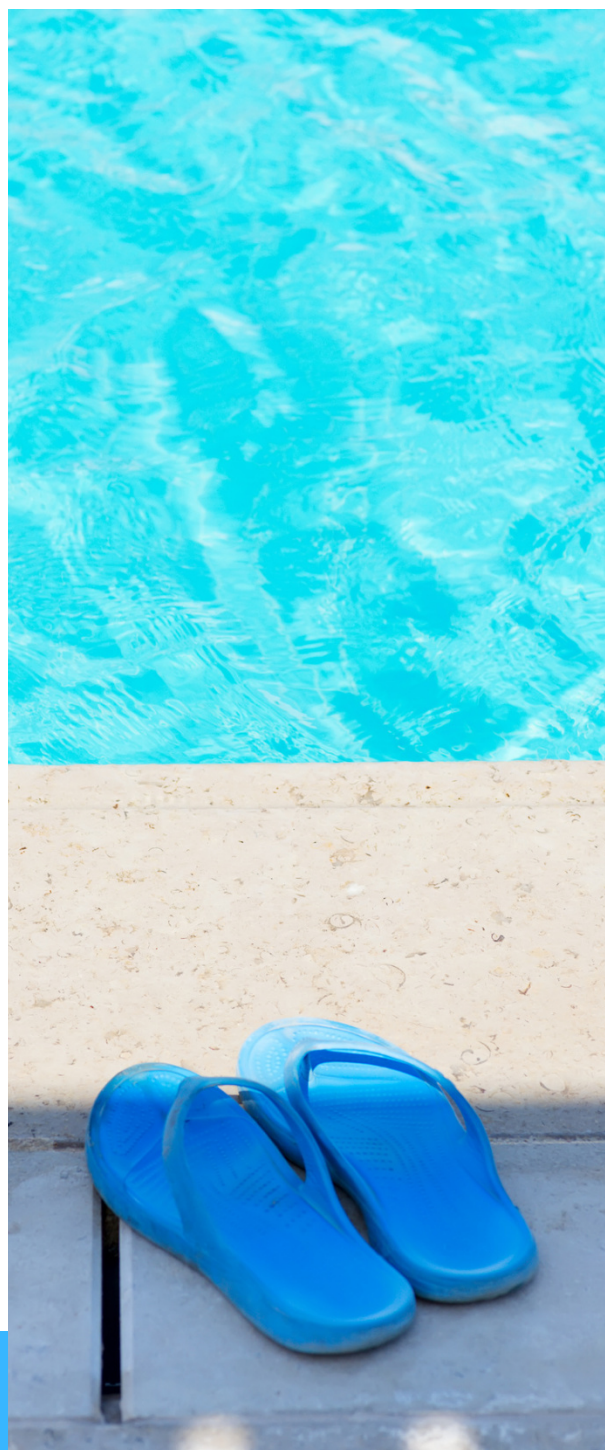
Gozo, druga co do wielkości wyspa archipelagu, jest o wiele bardziej zielona, spokojna i wybitnie sielska. Jej charakter przywodzi na myśl wiejską Toskanię w wersji śródziemnomorskiej, z łagodnymi pagórkami, winnymi tarasowymi polami, kamiennymi murkami i dość niewielkimi wioskami, które wciąż żyją rytmem natury. Krajobraz Gozo jest bardziej żyzny, ziemia ciemniejsza, a życie płynie tu wolniej. Choć Gozo ma zaledwie jedną większą miejscowość – Victorię – to dosłownie cała wyspa daje poczucie przestrzeni i oddechu, którego na Malcie czasem może zabraknąć. To tu najlepiej szukać kontaktu z naturą, długich spacerów po klifach i wieczorów w ciszy, przerywanej tylko cykaniem świerszczy.

ZAKWATEROWANIE

Malta to wyspa kontrastów – w jednej chwili możesz znaleźć się w samym sercu nocnego życia, a kilka przystanków dalej zanurzyć się w ciszy zapomnianej wioski rybackiej. Dlatego właśnie zakwaterowanie warto planować nie tylko pod kątem komfortu i ceny, ale też zgodnie z charakterem twojej podróży. Czy przyjeżdżasz tu, by chłonąć historię zaklętą w murach Valletty? A może szukasz plaż i leniwego rytmu Marsalforn? Albo przeciwnie – marzysz o tańcach do rana w Paceville i brunchach z widokiem na port w Sliemie? Znajdziesz tu rady, które ułatwią ci podjęcie tej decyzji.

Dobre miejsce noclegowe nie musi być luksusowe – choć na Malcie i Gozo ich nie brakuje. Czasem kameralny pokój nad sklepikiem w cichej uliczce Valletty lub domek z basenem na wzgórzu Gozo potrafią być bardziej pamiętne niż hotelowe lobby. Warto więc zastanowić się nad formą, ale też nad miejscem. Czy zależy ci na szybkim dostępie do komunikacji? Czy wolisz bazę wypadową w centrum czy bardziej na uboczu? Czy szukasz ulicznego gwaru czy może świętego spokoju? To da się tu pogodzić.

W tej części przewodnika pomożemy ci zrozumieć, co oferują konkretne regiony archipelagu, które miejscowości wybrać w zależności od planów podróży, jaki typ zakwaterowania może być dla ciebie odpowiedni, oraz na co warto uważać rezerwując miejsce do spania. Malta nie jest wyspą, którą „zawsze da się ogarnąć z jednego miejsca” – warto dać sobie szansę na więcej niż jedną perspektywę. Może właśnie dlatego niektórzy turyści decydują się na podział pobytu – część dni spędzając na Malcie, część na Gozo, zmieniając tym samym nie tylko samą lokalizację, ale i tempo zwiedzania wysp.

LAMPUKI PIE

Lampuki to lokalna ryba, znana także jako mahi-mahi, występująca w okolicznych wodach głównie od sierpnia do listopada. W tym okresie w domach i restauracjach króluje Lampuki Pie – wonna zapiekanka z kruchego ciasta, wypełniona kawałkami ryby, oliwkami, szpinakiem, kalafiem i mieszanką przypraw. Wyrazista, pełna struktury, prawdziwa maltańska klasyka sezonowa.

ALJOTTA

Aljotta to lekka, esencjonalna zupa rybna na bazie pomidorów, czosnku, cebuli, ryżu, pietruszki, świeżej mięty i cytryny. Niegdyś zwyczajowo przygotowywana przez rybaków ze świeżo złowionych ryb i tego, co było pod ręką. Dziś stanowi ważny element maltańskiego menu, zwłaszcza w nadmorskich restauracjach.

BEBBUX

Bebbux to rzadki specjał, raczej niszowy niż typowo turystyczny. To nic innego jak duszone ślimaki, popularne zwłaszcza podczas lokalnych festynów. Gotowane są z czosnkiem, pietruszką i winem oraz podawane jako przekąska do piwa lub wina, często w pubach i barach.

SPORTY WODNE

Otoczona ze wszystkich stron Morzem Śródziemnym, Malta od wieków żyje w rytmie fal. Dziś to naturalne położenie przekształciło się w raj dla wszystkich miłośników sportów wodnych – od amatorów spokojnych spływów kajakiem, przez entuzjastów snorkelingu, aż po doświadczonych windsurferów i żeglarzy, którzy w maltańskich wodach znajdują pole do swoich pasji. Woda na Malcie nie jest tylko miejscem ochłody – jest przestrzenią ruchu, przygody i bliskiego kontaktu z żywiołem.

Jedną z najbardziej dostępnych oraz widowiskowych form aktywności są rejsy kajakowe. W wielu nadmorskich miejscowościach – zwłaszcza w rejonie Mellieħa, Marsaskala, St. Thomas Bay czy w zatokach na południu Gozo – można wynająć jedno- lub dwuosobowe kajaki i samodzielnie eksplorować klifowe wybrzeża, groty, zatoczki i plaże dostępne tylko od strony morza. Jednym z najczęściej wybieranych kierunków jest okolica Comino, gdzie niezapomniane wrażenia zapewniają błękitne laguny i skalne prześwity. Doświadczenie nie jest potrzebne – wystarczą krem z filtrem, butelka wody i chęci.

Dla tych, którzy szukają większego kontaktu z wiatrem, Malta oferuje świetne warunki do uprawiania windsurfingu i kitesurfingu. Miejsca takie jak Ġħajn Tuffieħa, Armier Bay czy Golden Bay znane są z otwartych przestrzeni i przewidywalnych wiatrów, szczególnie wiosną i wczesną jesienią. Istnieje wiele szkół i wypożyczalni oferujących kursy zarówno dla początkujących, jak i zaawansowanych – sprzęt, asekurację i instruktaz można zazwyczaj zorganizować z dobowym wyprzedzeniem. Warto pamiętać, że w sezonie letnim wiatr może być słabszy, dlatego doświadczeni surferzy wybierają miesiące poza szczytem sezonu.

KINEMASTIK INTL SHORT FF

Alternatywny festiwal krótkiego metrażu w Valletcie, który od blisko dwóch dekad przyciąga pasjonatów kina odważnego, niezależnego oraz eksperymentalnego. Odbywa się w lipcu w unikalnej scenerii Ogrodu Msida Bastion we Florianie. To coś więcej niż pokazy – to artystyczny kolektyw, w którym kino przeplata się z muzyką na żywo i licznymi wieczornymi wydarzeniami towarzyskimi, w otoczeniu murów zabytkowych bastionów.

MALTA SHORT FILM FESTIVAL

Jest to wyjątkowe zjawisko na mapie maltańskiej kultury, ściśle zintegrowane z krajową telewizją publiczną (TVM). Podczas sezonu od lipca do września filmy są emitowane w telewizji, a następnie dyskutowane i oceniane przez panel sędziów. Taka formuła pozwala szerokiej publiczności zapoznać się z procesem tworzenia filmu oraz jego wartością artystyczną, stanowiąc idealną platformę dla twórców, którym zależy na dotarciu do szerokiego grona odbiorców.

MALTA INTERNATIONAL ARTS FESTIVAL

To interdyscyplinarny festiwal sztuki o szerokim spektrum, który wykracza poza tradycyjne kino. Program obfituje w spektakle teatralne, koncerty, wystawy oraz angażujące instalacje wizualne. Istotnym elementem są czerwcowe, plenerowe pokazy filmowe odbywające się w historycznych zakątkach Valletty, gdzie zabytkowa architektura miasta staje się wówczas naturalnym tłem dla nowatorskich, kreatywnych form wyrazu.

ZABYTKI I DZIEDZICTWO HISTORYCZNE

VALLETTA

Valletta, najmniejsza stolica Unii Europejskiej, nie jest miastem do zwiedzania – to miasto, które się chłonie. Każdy metr kwadratowy tej zamkniętej w murach enklawy historii przesiąknięty jest obecnością rycerzy zakonu św. Jana. Choć o historii Valletty mówiliśmy wcześniej, warto tu wrócić – nie przez daty, ale przez miejsca, które do dziś oddychają tym samym powietrzem, co ich budowniczkowie. Dla wielu turystów zwiedzanie Malty zaczyna się i kończy właśnie tutaj. I nie bez powodu.

Grandmaster's Palace

Jeden z najbardziej reprezentacyjnych budynków na Malcie. Dawna siedziba Wielkiego Mistrza, potem gubernatora brytyjskiego, dziś – Prezydenta Malty. Wnętrza pałacu to opowieść o prestiżu zakonu: galerie portretów, Sala Rady, zbrojownia. Część pomieszczeń dostępna jest w ramach biletu.

Auberge de Provence

Niegdyś siedziba rycerzy z Prowansji, dziś mieści Narodowe Muzeum Archeologiczne. Wnętrza są bogato zdobione, a budynek ma ciekawą historię.

Auberge de Bavière

Pozostałości jednego z mniej znanych zajazdów zakonnych. W pełni zachowany pałac, pełniący dziś funkcję siedziby instytucji państwowych.

Auberge de Castille

Najbardziej monumentalny z zajazdów rycerskich. Dziś mieści się tu urząd premiera Malty, ale budynek z zewnątrz wciąż zachwyca. Fasada w stylu barokowym dominuje nad panoramą miasta.

Auberge d'Italie

Obecnie siedziba Muzeum Sztuk Pięknych MUŻA. Fasada zachowana w klasycznym stylu, z elementami renesansowymi.